

**Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка**

Кафедра логопедії

Інструктивно-методичні матеріали

з дисципліни: ***Сенсорна інтеграція в роботі логопеда***

ОР магістр

Спеціальність 016 Спеціальна освіта (016.01 Логопедія)

Розроблені:
к.п.н., доцент Л.В. Мороз

Практичне заняття № 1

Тема: Анатомо-фізіологічне підґрунтя сенсорної інтеграції.

Мета: Закріпити знання щодо анатомо-фізіологічного підґрунтя сенсорної інтеграції.

Література:

1. Айрзс Э. Дж. Ребенок и сенсорная интеграция. Понимание скрытых проблем в развитии. М.: Теревинф, 2009. 272 с.
2. Банди А., Лейн Ш., Мюррей Э. Сенсорная интеграция: теория и практика. М.: Теревинф, 2017. 768.
3. Заплатинська А.Б. Становлення поняття «сенсорна інтеграція» у корекційній педагогіці. Корекційна та соціальна педагогіка і психологія. 2013. Вип. 23 (1). С. 48–57.
4. Кислинг У. Сенсорная интеграция в диалоге: понять ребенка, распознать проблему, помочь обрести равновесие. М.: Теревинф, 2010. 240 с.
5. Мороз Л.В., Кравченко А.І. Мовленнєва й сенсорні системи та їх порушення : посібник для студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта освітньої програми «Логопедія. Спеціальна психологія» вищих педагогічних навчальних закладів. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2019. 198 с.
6. <https://childmind.org/article/treating-sensory-processing-issues/>
7. <https://www.sensoryintegrationeducation.com/>

Критерії оцінювання:

- теоретична підготовка (виконання тестового завдання) - 5 балів;
- завдання для самостійного виконання – 5 балів.

План:

1. Загальна анатомо-фізіологічна характеристика сенсорних систем.
2. Характеристика організації та функціонування окремих сенсорних систем організму (зорова, слухова, соматовісцеральна, нюхова, смакова).
3. Передумови створення та розвиток теорії сенсорної інтеграції.
4. Загальна характеристика теорії сенсорної інтеграції.
5. Підготовка фахівців у світі та Україні з теорії сенсорної інтеграції.

Завдання для самостійного виконання:

У робочому зошиті оформити таблиці анатомо-фізіологічної організації сенсорних систем (вестибулярна, соматовісцеральна, нюхова, смакова, зорова, слухова).

Приклад

Таблиця 1

Анатомо-фізіологічна організація вестибулярної системи

№	Відділ (як називається)	Структури (які, де знаходяться)	Функції (що виконують)

Практичне заняття № 2

Тема: Розвиток сенсорної інтеграції (0-7 років).

Мета: Закріпити знання про розвиток сенсорної інтеграції у дітей (0-7 років).

Література:

1. Айрєс Э. Дж. Ребенок и сенсорная интеграция. Понимание скрытых проблем в развитии. М.: Теревинф, 2009. 272 с.
2. Кислинг У. Сенсорная интеграция в диалоге: понять ребенка, распознать проблему, помочь обрести равновесие. М.: Теревинф, 2010. 240 с.
3. Крановиц К.С. Разбалансированный ребенок. Как распознать и справиться с нарушениями процесса обработки сенсорной информации / Кэрол Сток Крановиц / Пер. с англ. 1-е изд. СПб.: Редактор, 2012. 396 с.
4. Як Э., Аквилла П., Саттон Ш. Строим мостики с помощью сенсорной интеграции. Терапия для детей с аутизмом и другими первазивными расстройствами развития. – Белая церковь: ПАО «Белоцерковская книжная фабрика», 2016. – 240 с.
5. <https://obetty.com.ua/ua/sensornaya-integratsiya/>
6. <https://www.sensoria.in.ua/>
7. <https://childmind.org/article/treating-sensory-processing-issues/>

Критерії оцінювання:

- теоретична підготовка (виконання тестового завдання) - 5 балів;
- завдання для самостійного виконання – 10 балів.

План:

1. Поняття про сенсомоторний розвиток та сенсомоторний досвід.
2. Розвиток сенсорної інтеграції протягом першого року життя.
3. Розвиток сенсорної інтеграції протягом раннього дитинства.
4. Розвиток сенсорної інтеграції протягом дошкільного дитинства.
5. Сенсомоторний розвиток у фокусі уваги сучасного логопеда.

Завдання для самостійного виконання:

Підібрати і описати вправи і ігри для розвитку інтеграції вестибулярної, пропріоцептивної, тактильної, зорової та слухової сенсорних систем (1 вправа і 1 гра для кожної системи) для дітей дошкільного віку (4-5 років) або дітей молодшого шкільного віку (6-7 років).

Самостійну роботу можна оформити у вигляді таблиці.

Приклад

Таблиця

Таблиця характеристики вправ і ігор для сенсомоторного розвитку дітей віку

№	Сенсорна система	Назва вправи/гри	Зміст вправи/гри (як проводити, які особливості)

Практичне заняття № 3

Тема: Характеристика дисфункцій сенсорної інтеграції.

Мета: Закріпити знання про дисфункції сенсорної інтеграції.

Література:

1. Айрѐс Э. Дж. Ребенок и сенсорная интеграция. Понимание скрытых проблем в развитии. М.: Теревинф, 2009. 272 с.
2. Банди А., Лейн Ш., Мюррей Э. Сенсорная интеграция: теория и практика. М.: Теревинф, 2017. 768.
3. Кислинг У. Сенсорная интеграция в диалоге: понять ребенка, распознать проблему, помочь обрести равновесие. М.: Теревинф, 2010. 240 с.
4. Крановиц К.С. Разбалансированный ребенок. Как распознать и справиться с нарушениями процесса обработки сенсорной информации / Кэрол Сток Крановиц / Пер. с англ. 1-е изд. СПб.: Редактор, 2012. 396 с.
5. Як Э., Аквилла П., Саттон Ш. Строим мостики с помощью сенсорной интеграции. Терапия для детей с аутизмом и другими первазивными расстройствами развития. – Белая церковь: ПАО «Белоцерковская книжная фабрика», 2016. – 240 с.
6. <https://childmind.org/article/treating-sensory-processing-issues/>
7. <https://childmind.org/article/treating-sensory-processing-issues/>

Критерії оцінювання:

- теоретична підготовка (виконання тестового завдання) - 5 балів;
- завдання для самостійного виконання – 8 балів.

План:

1. Причини та класифікація дисфункцій.
2. Рівні сенсорної інтеграції та її дисфункції.
3. Дисфункції модуляції сенсорної інформації (вестибулярна, тактильна система, пропріоцептивна, зорова, аудіальна, смакова, нюхова система).
4. Супутні розлади, що зустрічаються з дисфункцією сенсорної інтеграції.

Завдання для самостійного виконання:

1. Проаналізувати проблемну ситуацію.
2. Проаналізувати та диференціювати прояви дисфункцій СІ в людини (вестибулярні, пропріоцептивні, тактильні, зорові, слухові, смакові/нюхові). Самостійну роботу можна оформити у вигляді таблиці.

Приклад

Таблиця

Таблиця проявів дисфункції СІ

<i>№</i>	<i>Сенсорна система</i>	<i>Вид дисфункції</i>	<i>Прояви дисфункції</i>
		Гіпочутливість	
		Гіперчутливість	

Практичне заняття № 4

Тема: Діагностика дисфункцій сенсорної інтеграції у дітей з порушеннями мовлення.

Мета: Закріпити знання про діагностику дисфункцій сенсорної інтеграції у дітей з порушеннями мовлення.

Література:

1. Айрэс Э. Дж. Ребенок и сенсорная интеграция. Понимание скрытых проблем в развитии. М.: Теревинф, 2009. 272 с.
2. Банди А., Лейн Ш., Мюррей Э. Сенсорная интеграция: теория и практика. М.: Теревинф, 2017. 768.
3. Кислинг У. Сенсорная интеграция в диалоге: понять ребенка, распознать проблему, помочь обрести равновесие. М.: Теревинф, 2010. 240 с.
4. Крановиц К.С. Разбалансированный ребенок. Как распознать и справиться с нарушениями процесса обработки сенсорной информации / Кэрол Сток Крановиц / Пер. с англ. 1-е изд. СПб.: Редактор, 2012. 396 с.
5. Як Э., Аквилла П., Саттон Ш. Строим мостики с помощью сенсорной интеграции. Терапия для детей с аутизмом и другими первазивными расстройствами развития. – Белая церковь: ПАО «Белоцерковская книжная фабрика», 2016. – 240 с.
6. <https://childmind.org/article/treating-sensory-processing-issues/>

Критерії оцінювання:

- теоретична підготовка (виконання тестового завдання) - 5 балів;
- завдання для самостійного виконання – 12 балів.

План:

1. Характеристика загальних підходів, принципів і організації діагностики.
2. Анкетні (опитувальні) методики.
3. Сенсорний профіль дитини.
4. Сенсорний скринінг дитини.

Завдання для самостійного виконання:

1. Підібрати методики проведення сенсорного скринінгу дитини (сприйняття форми, зорово-просторових характеристик, вестибулярної, пропріоцептивної, тактильної систем, праксису, білатеральної координації). Провести виявлення дисфункцій сенсорної інтеграції в дитини (старший дошкільний або молодший шкільний вік).
2. Проаналізувати отримані результати і зробити заключення про наявність дисфункцій сенсорної інтеграції в дитини.

Практичне заняття № 5

Тема: Характеристика матеріально-технічного та дидактичного забезпечення оптимізації логопедичної роботи на засадах теорії сенсорної інтеграції.

Мета: Закріпити знання про матеріально-технічне та дидактичне забезпечення оптимізації логопедичної роботи на засадах теорії сенсорної інтеграції.

Література:

1. Айрэс Э. Дж. Ребенок и сенсорная интеграция. Понимание скрытых проблем в развитии. М.: Теревинф, 2009. 272 с.
2. Банди А., Лейн Ш., Мюррей Э. Сенсорная интеграция: теория и практика. М.: Теревинф, 2017. 768.
3. Кислинг У. Сенсорная интеграция в диалоге: понять ребенка, распознать проблему, помочь обрести равновесие. М.: Теревинф, 2010. 240 с.
4. Крановиц К.С. Разбалансированный ребенок. Как распознать и справиться с нарушениями процесса обработки сенсорной информации / Кэрол Сток Крановиц / Пер. с англ. 1-е изд. СПб.: Редактор, 2012. 396 с.
5. Ньюмен С. Игры и занятия с особым ребенком. Руководство для родителей / Пер. с англ. Н.Л. Холмогоровой. М.: Теревинф, 2004. 240 с.

6. Сенсорная интеграция – метод коррекции первичного нарушения при расстройствах аутистического спектра: методическое пособие / Составитель Т.В. Кондратьева. – Самара. 2018. 122 с.

7. Скрипник Т. Сенсорна інтеграція як підґрунтя цілісного розвитку дітей з аутизмом. Особлива дитина: навчання і виховання. 2016. 4 (80). С. 24-31.

8. Стахова Л., Мороз Л. Застосування елементів сенсорної інтеграції в логопедичній роботі з дітьми дошкільного віку. Acta Paedagogica Volyniensis. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 4. С.151-156.

9. Як Э., Аквилла П., Саттон Ш. Строим мостики с помощью сенсорной интеграции. Терапия для детей с аутизмом и другими первичными расстройствами развития. – Белая церковь: ПАО «Белоцерковская книжная фабрика», 2016. – 240 с.

10. <https://obetty.com.ua/ua/sensornaya-integratsiya/>

11. <https://www.sensoria.in.ua/>

12. <https://childmind.org/article/treating-sensory-processing-issues/>

Критерії оцінювання:

- теоретична підготовка (виконання тестового завдання) - 5 балів;

- завдання для самостійного виконання – 10 балів.

План:

1. Сенсорне обладнання в роботі логопеда.
2. Сенсорна кімната і її використання в логопедичному процесі.
3. Обладнання логопедичного кабінету.
4. Роль та місце теорії сенсорної інтеграції в практичній діяльності сучасного логопеда.

Завдання для самостійного виконання:

1. У конспекті визначити обладнання та підібрати вправи (не менше 10 з детальним описом) з його використанням в умовах сенсорної кімнати (кімнат) для дитини з дисфункціями сенсорної інтеграції: старший дошкільний вік (молодший шкільний вік) – за кожною системою: вестибулярна, пропріоцептивна, тактильна, слухова, зорова (враховувати гіперчутливість і гіпочутливість).

Практичне заняття № 6-7

Тема: Забезпечення логопедичного процесу на засадах теорії сенсорної інтеграції.

Мета: Закріпити знання про забезпечення логопедичного процесу на засадах теорії сенсорної інтеграції.

Література:

1. Айрэс Э. Дж. Ребенок и сенсорная интеграция. Понимание скрытых проблем в развитии. М.: Теревинф, 2009. 272 с.

2. Банди А., Лейн Ш., Мюррей Э. Сенсорная интеграция: теория и практика. М.: Теревинф, 2017. 768.

3. Варенова, Т.В. Создание коррекционно-развивающих технологий на основе метода сенсорной интеграции / Сборник трудов факультета специальной педагогики и специальной психологии. Т. 2. Международный межвузовский выпуск. М: МГПУ, 2007. – С. 44–51.

4. Кислинг У. Сенсорная интеграция в диалоге: понять ребенка, распознать проблему, помочь обрести равновесие. М.: Теревинф, 2010. 240 с.

5. Крановиц К.С. Разбалансированный ребенок. Как распознать и справиться с нарушениями процесса обработки сенсорной информации / Кэрол Сток Крановиц / Пер. с англ. 1-е изд. СПб.: Редактор, 2012. 396 с.

6. Ньюмен С. Игры и занятия с особым ребенком. Руководство для родителей / Пер. с англ. Н.Л. Холмогоровой. М.: Теревинф, 2004. 240 с.

7. Сенсорная интеграция – метод коррекции первичного нарушения при расстройствах аутистического спектра: методическое пособие / Составитель Т.В. Кондратьева. – Самара. 2018. 122 с.

8. Скрипник Т. Сенсорна інтеграція як підґрунтя цілісного розвитку дітей з аутизмом. Особлива дитина: навчання і виховання. 2016. 4 (80). С. 24-31.

9. Стахова Л., Мороз Л. Застосування елементів сенсорної інтеграції в логопедичній роботі з дітьми дошкільного віку. Acta Paedagogica Volynienses. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 4. С.151-156.

10. Як Э., Аквилла П., Саттон Ш. Строим мостики с помощью сенсорной интеграции. Терапия для детей с аутизмом и другими первазивными расстройствами развития. – Белая церковь: ПАО «Белоцерковская книжная фабрика», 2016. – 240 с.

11. <https://obetty.com.ua/ua/sensornaya-integratsiya/>

12. <https://www.sensoria.in.ua/>

13. <https://childmind.org/article/treating-sensory-processing-issues/>

Критерії оцінювання:

- теоретична підготовка (виконання тестового завдання) - 10 балів;
- завдання для самостійного виконання – 20 балів.

План:

1. Взаємодія з іншими фахівцями та батьками дитини в процесі оптимізації надання логопедичної допомоги на засадах теорії сенсорної інтеграції.
2. Розробка стратегій корекції дисфункцій сенсорної інтеграції в логопедичному процесі.
3. Підбір і впровадження підходів для «сенсорного пошуку».
4. Підбір і впровадження підходів для «сенсорного захисту».
5. Характеристика вправ та ігор для корекції дисфункцій сенсорної інтеграції в логопедичному процесі.

Завдання для самостійного виконання:

1. Підготувати презентацію логопедичного заняття (вік дитини, логопедичний діагноз і дисфункції сенсорної інтеграції на вибір здобувача) на засадах теорії сенсорної інтеграції.
2. Розробити план-конспект консультації батьків (педагогів закладу освіти) для дитини з першого завдання.